

**Η ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

του

Προκοπίου Παυλοπούλου
τέως Προέδρου της Δημοκρατίας
Επίτιμου Καθηγητή της Νομικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Καστελλόριζο, 19.9.2020

Πρόλογος

Σε μια από τις πιο πρόσφατες προκλήσεις της η Τουρκία άρχισε, πάντα στο πλαίσιο της πάγιας τακτικής της να προσθέτει ανύπαρκτα ζητήματα προς διαπραγμάτευση με την Ελλάδα -και, συνακόλουθα, ν' αμφισβητεί την αδιαπραγμάτευτη Εθνική μας Θέση, ότι μεταξύ μας υφίσταται μια, και μόνη, διαφορά, εκείνη της οριοθέτησης της νησιωτικής υφαλοκρηπίδας και των αντίστοιχων θαλάσσιων ζωνών- να εγείρει εκ νέου και ζήτημα ως προς το αν η Ελλάδα έχει δικαίωμα να θωρακίζει αμυντικώς όλα, ανεξαιρέτως, τα Νησιά της στο Αιγαίο, και μάλιστα ανεξαρτήτως του ποια είναι η έκτασή τους και αν κατοικούνται ή όχι.

A. Είναι δε άκρως χαρακτηριστικό της προκλητικότητάς της, το ότι η Τουρκία εγείρει το ζήτημα αυτό είτε διαστρεβλώνοντας πλήρως το νόημα συγκεκριμένων διατάξεων της Συνθήκης της Λωζάνης. Είτε -ακόμη χειρότερα- επικαλούμενη Διεθνείς Συμβάσεις, στις οποίες δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος, όπως π.χ. την Σύμβαση των Παρισίων του 1947 για τα Δωδεκάνησα, που αποτελεί για την Τουρκία «*res inter alios acta*». Στις αδιανόητες, θεσμικώς και πολιτικώς, αυτές προκλήσεις της Τουρκίας η Ελλάδα παγίως απαντά, πάντα με βάση το Διεθνές Δίκαιο -και ενεργώντας επιπλέον και για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού το έδαφος και τα σύνορα της Ελλάδας είναι έδαφος και σύνορα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης- ότι έχει όχι μόνο θεμελιωμένο δικαίωμα αλλά και εξίσου θεμελιωμένη υποχρέωση

αμυντικής θωράκισης όλων, ανεξαιρέτως και δίχως οιαδήποτε διάκριση, των Νησιών της στο Αιγαίο.

B. Επιπλέον, το δικαίωμα αυτό της Ελλάδας βρίσκεται σταθερό έρεισμα και στις διατάξεις του πρωτογενούς Ευρωπαϊκού Δικαίου, δοθέντος ότι συγκεκριμένοι κανόνες της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) και της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) το εγγυώνται, ιδίως όταν εφαρμόζονται σε συνδυασμό με αντίστοιχες διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου -εν προκειμένω του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ- που ήδη αποτελούν μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου.

I. Το νομικό καθεστώς της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων του 1947.

Προκαταρκτικώς διευκρινίζεται, ότι το καθεστώς της τελικής παραχώρησης των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων (Απρίλιος του 1947) μεταξύ των Συμμάχων, νικητών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, και της Ιταλίας. Ιδιαίτερη σημασία, εντός αυτού του θεσμικού πλαισίου, έχουν οι διατάξεις του άρθρου 14 της ως άνω Συνθήκης, σύμφωνα με τις οποίες: *«1. Η Ιταλία εκχωρεί εις την Ελλάδα εν πλήρει κυριαρχία τας νήσους της Δωδεκανήσου τας κατωτέρω απαριθμουμένας, ήτοι: Αστυπάλαιαν, Ρόδον, Χάλκην, Κάρπαθον, Κάσον, Τήλον, Νίσυρον, Κάλυμνον, Λέρον, Πάτμον, Λιψόν, Σύμην, Κω και Καστελλόριζον ως και τας παρακειμένας νησίδας. 2. Αι ανωτέρω νήσοι θα αποστρατιωτικοποιηθώσι και θα παραμείνωσιν αποστρατιωτικοποιημένα»*. Από τις διατάξεις αυτές, ερμηνευόμενες με βάση το σύνολο του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου -άρα και με βάση τις γενικές αρχές που διέπουν την ερμηνεία του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου- συνάγονται και τ' ακόλουθα, ως προς το σημερινό καθεστώς των Δωδεκανήσων.

A. Οι διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 1 της Συνθήκης Ειρήνης.

Η διατύπωση των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της Συνθήκης Ειρήνης είναι τόσο σαφής, ώστε δεν αφήνει περιθώριο αμφιβολίας ως προς την ουσία και την έκταση της Κυριαρχίας της Ελλάδας επί των Δωδεκανήσων. Ειδικότερα:

- 1.** Η Κυριαρχία αυτή είναι «πλήρης», πράγμα το οποίο σημαίνει ότι ουδένα περιορισμό επιδέχεται κατά την άσκησή της. Το δε περιεχόμενο της «πλήρους» Κυριαρχίας προσδιορίζεται, ως προς τα Δωδεκάνησα, με βάση τους κανόνες του ισχύοντος Ελληνικού Συντάγματος περί Κυριαρχίας, καθώς και με βάση τις περί Κυριαρχίας των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατάξεις ιδίως του άρθρου 4 παρ. 2 της ΣΕΕ. Οιαδήποτε, λοιπόν, αμφισβήτηση της ερμηνείας των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της Συνθήκης Ειρήνης συνιστά, αυτοθρόως, παραβίαση του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου.
- 2.** Η Κυριαρχία της Ελλάδας, με την ως άνω έννοια, εκτείνεται όχι μόνο σε όλα τα Νησιά που αναφέρονται ρητώς στις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της Συνθήκης Ειρήνης αλλά, κατά την κατηγορηματική διατύπωση της κατά τ' ανωτέρω παραγράφου, και επί των «παρακειμένων νησίδων», στο σύνολό τους. Επειδή δε οι διατάξεις αυτές ουδεμία διάκριση κάνουν εν προκειμένω, η διατύπωσή τους καταλαμβάνει τις κάθε είδους «παρακείμενες νησίδες», ανεξαρτήτως μεγέθους τους ή άλλου χαρακτηριστικού τους (π.χ. αν είναι κατοικημένες ή μη). Υπό το πρίσμα δε αυτό είναι προφανές πως και στην περιοχή των Δωδεκανήσων δεν είναι νοητές, από πλευράς Διεθνούς Δικαίου, «γκρίζες ζώνες», αναφορικά με την έκταση και το περιεχόμενο της Ελληνικής Κυριαρχίας στην ως άνω περιοχή.

B. Η εφαρμογή της αρχής του Διεθνούς Δικαίου «res inter alios acta».

Ως προς την αποστρατιωτικοποίηση των Δωδεκανήσων, την οποία προέβλεπαν οι διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 2 της Συνθήκης Ειρήνης, με βάση τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου ισχύουν τα εξής:

- 1.** Τα περί αποστρατιωτικοποίησης των Δωδεκανήσων, κατά τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 2 της Συνθήκης Ειρήνης, πρέπει να ερμηνεύονται και υπό το φως της εκ μέρους της Ελλάδας άσκησης, έναντι της Τουρκίας, του δικαιώματος «νόμιμης άμυνας» Κράτους-Μέλους του ΟΗΕ, όπως αναλύεται εκτενέστερα στην συνέχεια.
- 2.** Πέραν όμως της ως άνω επιχειρηματολογίας, η Τουρκία δεν έχει, εν πάση περιπτώσει, δικαίωμα να επικαλείται την Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων του 1947. Και τούτο διότι:
 - α)** Οι διατάξεις των άρθρων 34, 35 και 36 της Συνθήκης της Βιέννης περί του Δικαίου των Διεθνών Συνθηκών (1969) ορίζουν, μεταξύ άλλων, και ότι:
 - α1)** Κάθε Συνθήκη ισχύει –επέκεινα δε δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις- μόνον μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Έναντι, λοιπόν, τρίτων κρατών η Συνθήκη συνιστά «res inter alios acta».
 - α2)** Εξ αυτού του λόγου, μια Συνθήκη ισχύει έναντι τρίτου κράτους μόνον υπό την διπλή προϋπόθεση ότι από την μια πλευρά αυτή είναι η πρόθεση των συμβαλλόμενων μερών. Και, από την άλλη πλευρά, το τρίτο κράτος έχει αποδεχθεί την υποχρέωση ρητώς και εγγράφως.
 - α3)** Κατά λογική νομική ακολουθία, μια Συνθήκη δημιουργεί δικαίωμα για τρίτο κράτος μόνον υπό την, επίσης διπλή, προϋπόθεση ότι από την μια πλευρά τα συμβαλλόμενα μέρη επιδιώκουν δια της Συνθήκης εκχώρηση δικαιώματος στο

τρίτο κράτος. Και, από την άλλη πλευρά, το τελευταίο συγκατατίθεται προς τούτο, ρητώς και εγγράφως.

β) Η Τουρκία δεν είναι, υφ' οιανδήποτε νομικώς παραδεκτική έννοια, συμβαλλόμενο μέρος στην Συνθήκη Ειρήνης του 1947. Άρα η Συνθήκη αυτή, ως προς την οποία η Τουρκία είναι τρίτο κράτος, δεν δημιουργεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις υπέρ η εις βάρος της αντιστοίχως. Επιπλέον:

β1) Ουδεμία διάταξη της Συνθήκης Ειρήνης -όπως άλλωστε αποδεικνύει η έως τώρα εφαρμογή της- τεκμηριώνει, έστω και καθ' υποφοράν, ότι τα συμβαλλόμενα μέρη επιδίωξαν δι' αυτής να εκχωρήσουν οιοδήποτε δικαίωμα στην Τουρκία, πολλώ δε μάλλον δικαίωμα σχετικό με την αποστρατιωτικοποίηση των Δωδεκανήσων. Πραγματικά, όπως ανενδοιάστως προκύπτει από τις περιστάσεις, υπό τις οποίες είχε συναφθεί η Συνθήκη Ειρήνης το 1947, η αποστρατιωτικοποίηση των Δωδεκανήσων αποφασίσθηκε ύστερα από πρόταση της τότε Σοβιετικής Ένωσης, προκειμένου αυτή να δεχθεί την παραχώρησή τους στην Ελλάδα, λόγω των επιφυλάξεων της σοβιετικής πλευράς αναφορικά με την χρησιμοποίησή τους για στρατιωτικούς λόγους από Χώρα του δυτικού μπλοκ, όπως η Ελλάδα. Ουδεμία, δηλαδή, σχέση είχε η πρόβλεψη της αποστρατιωτικοποίησης των Δωδεκανήσων με την Τουρκία και την ασφάλειά της.

β2) Τ' ανωτέρω ενισχύονται και από το ότι ουδέποτε ζητήθηκε συγκατάθεση της Τουρκίας για εκχώρηση τέτοιου δικαιώματος και ουδέποτε, κατά συνέπεια, υπήρξε εκ μέρους της τέτοια συγκατάθεση. Την ακρίβεια του επιχειρήματος τούτου τεκμηριώνει, και δη αμαχήτως, η ίδια η συμπεριφορά της Τουρκίας. Πραγματικά, π.χ. το 1975 η Τουρκία είχε απευθυνθεί -βλ. το τουρκικό Aide Memoire

της 3ης Απριλίου 1975- στα συμβαλλόμενα μέρη της Συνθήκης Ειρήνης καταγγέλλοντας δήθεν παραβιάσεις της, εκ μέρους της Ελλάδας, στην ευρύτερη περιοχή των Δωδεκανήσων. Η καταγγελία της αυτή κατέληγε με το εξής: *«Εναπόκειται στις κυβερνήσεις των συμβαλλομένων χωρών... να απαιτήσουν από την Ελληνική Κυβέρνηση να συμμορφωθεί στο πνεύμα και στο γράμμα»* της Συνθήκης Ειρήνης. Και μόνο από την διατύπωση αυτή προκύπτει, καταφανώς, πως ούτε η ίδια η Τουρκία ισχυρίστηκε ότι αντλεί δικαίωμα προερχόμενο εκ της Συνθήκης Ειρήνης, ως προς το καθεστώς των Δωδεκανήσων. Η δε «εκκωφαντική» σιωπή των συμβαλλόμενων μερών σε αυτή την «καταγγελία» της Τουρκίας βεβαιώνει του λόγου το ασφαλές.

II. Η έννοια της «νόμιμης άμυνας» έναντι «επικείμενης απειλής» και, a fortiori, «απειλής χρήσης βίας».

Πέραν των λοιπών νομικών θεμελίων, κατά τις ειδικότερες διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου, η Ελλάδα νομιμοποιείται να θωρακίζει αμυντικώς και τα Νησιά της στο Αιγαίο, ασκώντας το σχετικό δικαίωμα που της παρέχουν ειδικές διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ.

A. Το νομικό θεμέλιο των διατάξεων του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ.

Πρόκειται για δικαίωμα, το οποίο έχει γεννηθεί υπέρ της Ελλάδας προ πολλών δεκαετιών, δεδομένης της διαχρονικής τουρκικής επιθετικότητας και προκλητικότητας. Ιδίως όμως έχει θεμελιωθεί, με αμάχητα τεκμήρια, ύστερα από την τουρκική εισβολή και κατοχή στην Κύπρο, το 1974, κατεξοχήν δε μετά την «σύναψη», το 2019, του λεγόμενου «τουρκολιβυκού μνημονίου», μεταξύ της Τουρκίας και του φερόμενου ως πρωθυπουργού της Λιβύης.

1. Και τούτο, διότι αυτή και μόνη η τουρκική εισβολή και κατοχή στην Κύπρο -και για όσο χρονικό διάστημα συνεχίζεται -συνιστά, οπωσδήποτε, απροκάλυπτη «επικείμενη απειλή» κατά της Ελλάδας ή και σαφή «απειλή χρήσης βίας» εναντίον της.

α) Ενώ η διαρκώς διευρυνόμενη τουρκική προκλητικότητα και επιθετικότητα στο Αιγαίο, κυρίως σε ό,τι αφορά την αμφισβήτηση των κυριαρχικών και άλλων δικαιωμάτων της Ελλάδας ως προς την υφαλοκρηπίδα και τις θαλάσσιες ζώνες- με αποκορύφωμα την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη- διαιωρίζει και επιτείνει την προμνημονευόμενη «επικείμενη απειλή» εκ μέρους της.

β) Ιδίως δε μετά την «σύναψη» του νομικώς ανυπόστατου «τουρκολιβυκού μνημονίου», η συμπεριφορά της Τουρκίας έχει υπερβεί κάθε όριο προκλητικότητας και ωμής παραβίασης του Διεθνούς Δικαίου, κυρίως δε του Δικαίου της Θάλασσας κατά την Συνθήκη του Montego Bay του 1982. Συνθήκη, η οποία δεσμεύει, ως προς όλες τις διατάξεις της, και την Τουρκία, μολονότι δεν έχει προσχωρήσει σε αυτή. Και τούτο διότι η ως άνω Συνθήκη, λόγω του μεγάλου αριθμού των Κρατών-Μελών του ΟΗΕ που έχουν προσχωρήσει σε αυτήν -ως και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προσχωρήσει, ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο, ήδη από το 1998- παράγει, σύμφωνα με την νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, γενικώς δεσμευτικούς εθιμικούς κανόνες ή, κατά την ορθότερη άποψη, εξίσου δεσμευτικούς «γενικώς παραδεδεγμένους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου».

2. Το δικαίωμα αυτό της Ελλάδας θεμελιώνεται στις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, οι οποίες καθιερώνουν -και μάλιστα ως *jus cogens*- το δικαίωμα της «νόμιμης άμυνας» Κράτους-Μέλους του ΟΗΕ και σε περίπτωση

«επικείμενης απειλής», πολλώ δε μάλλον σε περίπτωση «απειλής χρήσης βίας».

α) Παρά την διατύπωση των ως άνω διατάξεων που, *prima facie*, φαίνεται να θέτουν ως προϋπόθεση προσφυγής στην διαδικασία της κατά τ' ανωτέρω «νόμιμης άμυνας» την εκδηλωμένη ένοπλη επίθεση, η μεγάλη πλειοψηφία των διεθνολόγων αλλά και η ίδια η διεθνής πρακτική δέχονται, ότι για την άσκηση του δικαιώματος τούτου αρκεί και η «επικείμενη απειλή», πολλώ μάλλον η «απειλή χρήσης βίας», η οποία και συνιστά ευθεία παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 4 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Έτσι π.χ. οι ΗΠΑ, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, προσέφυγαν στην άσκηση του δικαιώματος «νόμιμης άμυνας» –και μάλιστα χωρίς χρονικό περιορισμό, αφού η απειλή εμφανίσθηκε επικείμενη επ' αόριστο- ως νόμιμης προληπτικής δράσης λόγω επικείμενης απειλής και, κατ' ακολουθία, επικείμενης επίθεσης. Την άποψη αυτή υιοθέτησε πλήρως ο ίδιος ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, δηλώνοντας –στις 21 Μαρτίου 2005- μεταξύ άλλων και ότι: *«Επικείμενες απειλές καλύπτονται πλήρως από το άρθρο 51, το οποίο διασφαλίζει το φυσικό δικαίωμα των κυρίαρχων κρατών να αμυνθούν εναντίον ένοπλης επίθεσης».*

β) Ενόψει των προεκτεθέντων, *a fortiori* η Ελλάδα νομιμοποιείται, όταν και εφόσον το κρίνει σκόπιμο για την άμυνά της, να κάνει χρήση και ως προς τα Νησιά της στο Αιγαίο, εν γένει, του κατά τις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ δικαιώματος «νόμιμης άμυνας» έναντι της Τουρκίας, δίχως μάλιστα χρονικό περιορισμό. Και τούτο διότι, ιδίως μετά το 1974, κατά τ' ανωτέρω, η «απειλή χρήσης βίας» εκ μέρους της Τουρκίας –άρα και η συνακόλουθη «επικείμενη απειλή»- είναι αφενός κάτι παραπάνω από προφανές, και δη με επανειλημμένες και

διαφόρων μορφών προκλήσεις. Και, αφετέρου, διαρκής, όπως καταδεικνύει ακόμη και η σημερινή τουρκική συμπεριφορά στο Αιγαίο, ιδίως μετά την «σύναψη» του νομικώς ανυπόστατου «τουρκολιβυκού μνημονίου». Συμπεριφορά, η οποία λόγω της αυθαίρετης προσπάθειας της Τουρκίας να εφαρμόσει στην πράξη το νομικώς ανυπόστατο «τουρκολιβυκό μνημόνιο», φέρει όλα τα χαρακτηριστικά και της «απειλής χρήσης βίας», υπό την ανωτέρω εκτεθείσα έννοια.

γ) Πρόσθετη απόδειξη αυτών συνιστά και το γεγονός του, εντελώς αντίθετου με κάθε έννοια του Διεθνούς Δικαίου, «casus belli» της Τουρκίας, ως προς την επέκταση της Αιγιαλιτίδας Ζώνης της Ελλάδας. Το ως άνω το «casus belli», πέραν του ότι αποφασίσθηκε -στις 8.6.1995, αμέσως μετά την θέση σε ισχύ της Συνθήκη του Montego Bay του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας- από την τουρκική Εθνοσυνέλευση κατά τρόπο αντίθετο ακόμη και με αυτό τούτο το σύνταγμα της Τουρκίας, συνιστά έκτοτε διαρκή «απειλή χρήσης βίας» εναντίον της Ελλάδας για τον εξής λόγο: Στην ουσία, η Τουρκία δηλώνει μέσω αυτού ότι αποτελεί «αιτία πολέμου» η εκ μέρους της Ελλάδας άσκηση του αναφαίρετου, κατά το Δίκαιο της Θάλασσας, δικαιώματός της να επεκτείνει την Αιγιαλιτίδα Ζώνη της στα 12 ναυτικά μίλια. Υπό τα δεδομένα αυτά, το ανωτέρω «casus belli» αποτελεί «επιτομή» της «απειλής χρήσης βίας», κατά το Διεθνές Δίκαιο, ιδίως δε κατά τις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ.

δ) Τέλος, την προαναφερόμενη «επικείμενη απειλή» ή και «απειλή χρήσης βίας», εκ μέρους της Τουρκίας και εναντίον της Ελλάδας, ολοκληρώνει ο σχηματισμός της λεγόμενης τουρκικής «Στρατιάς του Αιγαίου», τον Ιούλιο του 1975, και μάλιστα με πολυάριθμες αμφίβιες δυνάμεις. Πρόκειται για μετεξέλιξη και μετονομασία της 4ης Στρατιάς (4. Ordu) της Τουρκίας, η οποία εδρεύει στην Σμύρνη και, στην

πραγματικότητα, έχει οργανωθεί προκειμένου να εκπαιδεύει τον τουρκικό στρατό για ενδεχόμενη επίθεση εναντίον των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου.

B. Οι διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ ως μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου και οι έννομες συνέπειες για την αμυντική θωράκιση των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου.

Οι προαναφερόμενες διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, πέραν της κατά τ' ανωτέρω αυτοτελούς κανονιστικής τους ισχύος από πλευράς Διεθνούς Δικαίου, παράγουν έννομα αποτελέσματα και ως μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου. Και τούτο διότι οι διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ παραπέμπουν ευθέως στις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, κατά την οργάνωση και θέση σε λειτουργία της ρήτρας «αμοιβαίας άμυνας» μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως είναι προφανές, η «όσμωση» αυτή Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου, στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, έχει σημαντικές έννομες συνέπειες ως προς την Ελλάδα. Και τούτο, τόσο σε ό,τι αφορά την ενεργοποίηση της ρήτρας «Αμοιβαίας Άμυνας» απέναντι στην «επικείμενη απειλή» ή και στην «απειλή χρήσης βίας» εκ μέρους της Τουρκίας, όσο και σε ό,τι αφορά την ίδια την αμυντική θωράκιση των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου τα οποία, αυτονοήτως, αποτελούν μέρος και της Ευρωπαϊκής Επικράτειας. Συγκεκριμένα:

1. Την προμνημονευόμενη ρήτρα «Αμοιβαίας Άμυνας» («Mutual Defence» clause), στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου, διαμορφώνουν ρυθμιστικώς, στην ολοκληρωμένη μορφή της που συμπεριλαμβάνει -φυσικά συμπληρωματικώς, και με εντελώς δευτερεύουσα σημασία στην προκείμενη περίπτωση- και την ρήτρα «Αλληλεγγύης» («Solidarity» clause), οι διατάξεις:

- α)** Του άρθρου 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ, κατά τις οποίες: «Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος-μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη-μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».
- β)** Του άρθρου 222 παρ. 1 της ΣΛΕΕ, κατά τις οποίες: «Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού, με πνεύμα αλληλεγγύης, εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη, για: α) την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών, την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση, την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης, β) την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής».
- 2.** Οι συνδυαστικώς -αλλά και συμπληρωματικώς, όπως προεκτέθηκε- εφαρμοζόμενες ρήτρες «Αμοιβαίας Άμυνας» και «Αλληλεγγύης» είναι, από πλευράς κανονιστικής ισχύος, πλήρεις *leges perfectae*, άρα δεσμευτικές στο ακέραιο.

α) Τούτο προκύπτει κυρίως από την Γνώμη, την οποία διατύπωσε -ύστερα από σχετικό αίτημα προς τούτο- η Νομική Υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το 2016. Για την ακρίβεια, στις 12.7.2016 η Νομική Υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αποφάνθηκε, με σειρά τεκμηριωμένων νομικών συλλογισμών, ότι οι κατά τ' ανωτέρω ρήτρες παράγουν πλήρη έννομα αποτελέσματα, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις

εφαρμογής τους σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ και 222 παρ. 1 της ΣΛΕΕ, αντιστοίχως.

β) Κατά την ίδια Γνώμη, η θέση σ' εφαρμογή του μηχανισμού των ρητών «Αμοιβαίας Άμυνας» και «Αλληλεγγύης» μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή σειράς μέτρων, ιδίως δε διπλωματικών, διοικητικών, τεχνικών και -κατ' εξοχήν μάλιστα- στρατιωτικών, δια της ενεργοποίησης των κατά περίπτωση ένοπλων δυνάμεων. Πρέπει δε να επισημανθεί μ' έμφαση, ότι η ως άνω ενεργοποίηση μέσω και ένοπλων δυνάμεων προβλέπεται ρητώς από τις διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ και 222 παρ. 1 της ΣΛΕΕ.

β1) Είναι άκρως ενδεικτικό, ότι στην πρόσφατη Συνθήκη του Aachen, του 2019, μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2020 -και ειδικότερα στο άρθρο 4 εδάφιο β' αυτής, που περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 2 «Ειρήνη, Ασφάλεια και Ανάπτυξη»- θεσπίζεται ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής, «*συμπεριλαμβανομένης της χρήσης στρατιωτικής δύναμης*», σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης στην επικράτεια ενός εκ των Μερών, υπό το πρίσμα, όπως ορίζεται επί λέξει στο πρώτο εδάφιο του ίδιου άρθρου, των υποχρεώσεων των δύο Κρατών όχι μόνο με βάση το άρθρο 5 της Συνθήκης του NATO, αλλά και με βάση το άρθρο 42 παρ. 7 της ΣΕΕ.

β2) Μάλιστα η Καγκελάρια Α. Merkel, στις δηλώσεις της κατά την υπογραφή της Συνθήκης, ανέφερε, όσον αφορά ειδικότερα τις διατάξεις του 2^{ου} Κεφαλαίου για την αμυντική συνεργασία Γαλλίας και Γερμανίας, ότι πρόκειται για την «*συνεισφορά της Γερμανίας στην έλευση ενός Ευρωπαϊκού Στρατού*».

γ) Ουσιαστικώς, η ρήτρα «Αμοιβαίας Άμυνας» -όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 42 παρ. 7 της ΣΕΕ, με την

παραπομπή και στο άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ- συνιστά εφαρμοστέο δίκαιο και στις διμερείς διακρατικές συμφωνίες των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες, ουσιαστικώς, προλειαίνουν το έδαφος της διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 3.** Από πλευράς πρακτικής εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ και 222 παρ. 1 της ΣΛΕΕ, ως προς τις ρήτρες «Αμοιβαίας Άμυνας» και «Αλληλεγγύης», υφίστανται ως τώρα δύο, τουλάχιστον, άκρως χαρακτηριστικά παραδείγματα:

α) Τον Νοέμβριο του 2015, μετά τις πολύνεκρες τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι, η Γαλλία, δια του Προέδρου της Francois Hollande, ζήτησε και πέτυχε την ενεργοποίηση της εφαρμογής της ρήτρας «Αμοιβαίας Άμυνας» του άρθρου 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ. Ας σημειωθεί, ότι η Γαλλία στηρίχθηκε, εν προκειμένω, και στο προηγούμενο της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ από τις ΗΠΑ, κατά το τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, όπως ήδη επισημάνθηκε. Τονίζεται, ότι η Γαλλική Κυβέρνηση αποφάσισε, συνειδητά, να επικαλεσθεί αποκλειστικώς την ρήτρα «Αμοιβαίας Άμυνας» του άρθρου 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ και όχι την αντίστοιχη ρήτρα του άρθρου 5 του Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Μάλιστα, ο τότε Υπουργός Άμυνας και νυν Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Jean-Yves Le Drian, ανέφερε σε δήλωσή του ότι *«η Γαλλία δεν μπορεί να κάνει τα πάντα»*, επικαλούμενος ευθέως, ως προς την παροχή στρατιωτικής συνδρομής των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις αυξημένες επιχειρησιακές ανάγκες για την καταπολέμηση της ισλαμικής τρομοκρατίας στην Μέση Ανατολή και στην Αφρική. Στο «κάλεσμα» αυτό ανταποκρίθηκαν πολλά Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β) Ως τέτοιο προηγούμενο μπορεί να χαρακτηριστεί και η αναφορά στις προμνημονευόμενες ρήτρες κατά την διάρκεια της Συνόδου των Υπουργών Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 16.6.2020, και μάλιστα ακριβώς ενόψει των κρίσιμων δεδομένων που έχει δημιουργήσει η τουρκική προκλητικότητα στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Ειδικότερα, στο στοιχείο 6 των συμπερασμάτων η Σύνοδος αυτή: *«Επαναλαμβάνει την σημασία της αλληλοβοήθειας ή και αλληλεγγύης, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 42(7) της ΣΕΕ και του άρθρου 222 της ΣΛΕΕ. Και συμφωνεί να συνεχισθεί η προσπάθεια για μια κοινή κατανόηση του άρθρου 42(7) της ΣΕΕ καθώς και την συναγωγή των σχετικών διδαγμάτων, οικοδομώντας πολιτικές, βασισμένες σε συγκεκριμένα σενάρια κατά τους προσεχείς μήνες».*

4. Υπό το φως των προηγούμενων διαπιστώσεων καθίσταται προφανές και ότι:

α) Το δικαίωμα της Ελλάδας να θωρακίζει αμυντικώς όλα, ανεξαιρέτως, τα Νησιά της στο Αιγαίο βρίσκει έρεισμα και στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, μέσω του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου που περιλαμβάνει τις κρίσιμες, ως προς τούτο, διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου.

α1) Και για την ακρίβεια, η ευθεία αναφορά των διατάξεων του άρθρου 42 παρ. 7 εδ. α' στις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ συνεπάγεται και το ότι η Ελλάδα δικαιούται να θωρακίζει αμυντικώς τα Νησιά του Αιγαίου και με βάση το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις της παγιωμένης πλέον ερμηνείας των διατάξεων του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Ήτοι όχι μόνον όταν υπάρχει ευθεία επίθεση εναντίον των Νησιών του Αιγαίου, αλλά και όταν υπάρχει «επικείμενη απειλή» ή, a fortiori, «απειλή χρήσης βίας». Και η σημερινή

στάση της Τουρκίας, η οποία διακρίνεται για την πρωτόγνωρη προκλητικότητά της, όχι μόνο φθάνει στα όρια της «επικείμενης απειλής» αλλά και τα υπερβαίνει κατά πολύ, τουλάχιστον στον βαθμό «απειλής χρήσης βίας».

α2) Την θέση αυτή επιβεβαιώνουν, «πανηγυρικώς», και τα συμπεράσματα της Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης της 10^{ης} Σεπτεμβρίου 2020 στο Αιάκειο της Κορσικής, στο μέτρο που διαπιστώνουν ότι, υπό την τρέχουσα συγκυρία, η Τουρκία προβαίνει σε, κατά συρροήν μάλιστα, παραβιάσεις της Κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας και της Κύπρου. Ειδικότερα, στην παράγραφο 6 των ως άνω συμπερασμάτων αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι οι συμμετέχοντες: *«Εκφράζουν την πλήρη στήριξη και αλληλεγγύη τους στην Ελλάδα και στην Κύπρο, για τις επανειλημμένες παραβιάσεις κυριαρχίας και κυριαρχικών δικαιωμάτων όπως και για τις επιθετικές ενέργειες της Τουρκίας»*. Συνακόλουθα, η Ελλάδα δικαιούται να θωρακίζει αμυντικώς τα Νησιά του Αιγαίου τόσο με βάση το Διεθνές, όσο και με βάση το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.

β) Επειδή οι διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 7 της ΣΕΕ παραπέμπουν ευθέως στις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, ως προς την ενεργοποίηση του μηχανισμού της ρήτρας «Αμοιβαίας Άμυνας» -συνδυαστικώς δε και συμπληρωματικώς και του μηχανισμού της ρήτρας «Αλληλεγγύης»- καθίσταται προφανές και τούτο:

β1) Λόγω του ότι η προκλητική συμπεριφορά της Τουρκίας βρίσκεται μέσα στα όρια -ή και υπερβαίνει πλέον τα όρια- της «επικείμενης απειλής», η Ελλάδα δικαιούται, ανά πάσα στιγμή και κατά την κρίση της, να ζητήσει από τ' αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης την ενεργοποίηση του μηχανισμού της ρήτρας «Αμοιβαίας Άμυνας», σε συνδυασμό -όταν και εφόσον

τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις, κάτι που, βεβαίως, δεν συντρέχει στην ερευνώμενη εν προκειμένω περίπτωση- με την ενεργοποίηση του μηχανισμού της ρήτρας «Αλληλεγγύης», κατά τις διατάξεις των άρθρων, αντιστοίχως, 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ και 222 παρ. 1 της ΣΛΕΕ.

β2) Το συμπέρασμα τούτο, στο πλαίσιο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Δικαίου, ενισχύεται καταλυτικώς και από όλες τις δηλώσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και μεμονωμένων Ευρωπαίων Αξιωματούχων, οι οποίες αναφέρονται ευθέως στην τουρκική αυθαιρεσία εις βάρος της Ελλάδας. Ιδίως δε ενισχύονται από τα προμνημονευόμενα συμπεράσματα της Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης της 10^{ης} Σεπτεμβρίου 2020 στο Αιάκειο της Κορσικής.

Επίλογος

Η ανάλυση που προηγήθηκε μπορεί να συμπυκνωθεί στ' ακόλουθα συμπεράσματα:

A. Αδιαπραγμάτευτη Εθνική μας Θέση είναι ότι μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας υφίσταται μια, και μόνη, διαφορά, εκείνη της οριοθέτησης της νησιωτικής υφαλοκρηπίδας και των αντίστοιχων θαλάσσιων ζωνών. Ουδένα δε ζήτημα υφίσταται ως προς την αμυντική θωράκιση των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου.

1. Η Ελλάδα έχει το δικαίωμα -αλλά και την υποχρέωση, αφού τούτο αφορά την προστασία της Ελληνικής Επικράτειας- τόσο για δικό της λογαριασμό όσο και απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως πλήρες Κράτος-Μέλος της, να θωρακίζει αμυντικώς όλα, ανεξαιρέτως, τα Νησιά της στο Αιγαίο, ανεξαρτήτως της έκτασης του εδάφους τους και του αν κατοικούνται ή όχι. Το δικαίωμα αυτό στηρίζεται στις διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ, οι οποίες κατοχυρώνουν το δικαίωμα Κράτους-Μέλους του ΟΗΕ περί «νόμιμης άμυνας» όχι μόνο σε περίπτωση ένοπλης

επίθεσης εναντίον του, αλλά και σε περίπτωση «απειλής χρήσης βίας» ή ακόμη και «επικείμενης απειλής», όπως προκύπτει από την πρακτική αυτού τούτου του ΟΗΕ. Και είναι δεδομένο ότι η Τουρκία, ιδίως μετά την εισβολή στην Κύπρο το 1974, το εντελώς αυθαίρετο «casus belli» ως προς την επέκταση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης και τον σχηματισμό της «Στρατιάς το Αιγαίου», απειλεί διαχρονικώς και ευθέως την Ελλάδα, και με την χρήση βίας -όπως αποδεικνύει, επιπροσθέτως, η πρόσφατη στάση της, μετά την «σύναψη» του λεγόμενου «τουρκολιβυκού μνημονίου»- παραβιάζοντας ευθέως το Διεθνές Δίκαιο και, κατ' εξοχήν, το Δίκαιο της Θάλασσας κατά την Συνθήκη του Montego Bay του 1982. Συνθήκη, η οποία δεσμεύει και την Τουρκία, μέσω γενικώς παραδεδεγμένων κανόνων του Διεθνούς Δικαίου.

- 2.** Πέραν τούτων, η Τουρκία ουδόλως και καθ' οιονδήποτε τρόπο μπορεί να επικαλείται την Σύμβαση Ειρήνης των Παρισίων του 1947, δια της οποίας παραχωρήθηκαν τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα. Και αυτό επειδή η Τουρκία δεν υπήρξε συμβαλλόμενο μέρος στην ως άνω Συνθήκη, η οποία έχει συναφθεί μεταξύ των Συμμάχων νικητών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και της Ιταλίας. A fortiori, η Τουρκία οφείλει να σέβεται, στο ακέραιο, την Συνθήκη Ειρήνης, η οποία συνιστά, έναντι αυτής, «res inter alios acta».
- B.** Το ίδιο δικαίωμα -άρα και την ίδια υποχρέωση- αντλεί η Ελλάδα και με βάση το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Κεκτημένο, σύμφωνα με τις ακόλουθες διευκρινίσεις και υπό τα δεδομένα της διαρκώς εντεινόμενης προκλητικής και επιθετικής συμπεριφοράς της Τουρκίας απέναντί της η οποία, κατά τα συμπεράσματα της Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης της 10^{ης} Σεπτεμβρίου 2020 στο Αιάκειο της Κορσικής, παραβιάζει ευθέως την Κυριαρχία και τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας.
- 1.** Οι διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 7 εδ. α' της ΣΕΕ, οι οποίες κατοχυρώνουν τις θεσμικές εγγυήσεις ενεργοποίησης της ρήτρας

«Αμοιβαίας Άμυνας», όταν απειλείται Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παραπέμπουν ευθέως, ως προς τις προϋποθέσεις ενεργοποίησης της ρήτρας αυτής, στις προμνημονευόμενες διατάξεις του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Κατά τούτο, οι ως άνω διατάξεις αποτελούν μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, οπότε η Ελλάδα έχει το δικαίωμα αμυντικής θωράκισης των Νησιών του Αιγαίου εναντίον της τουρκικής απειλής και με βάση το θεσμικό πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του αντίστοιχου Ευρωπαϊκού Κεκτημένου.

- 2.** Επιπλέον, και ενόψει της κατάφωρης τουρκικής προκλητικότητας και ευθείας απειλής εναντίον της, η Ελλάδα δικαιούται, ανά πάσα στιγμή, να ζητήσει, ως Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ενεργοποίηση της ρήτρας «Αμοιβαίας Άμυνας», κατά τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 7 της ΣΕΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή η Ελλάδα μπορεί να επικαλεσθεί την πρακτική, η οποία έχει έως τώρα ακολουθηθεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την ενεργοποίηση της ως άνω ρήτρας.

ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΩΣ ΣΥΝΟΡΑ ΚΑΙ ΕΔΑΦΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η «προστιθέμενη θεσμική αξία» του «Δικτύου NATURA 2000»*

Πρόλογος

Αποτελεί κοινό τόπο, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής και της Διεθνούς Έννομης Τάξης, το γεγονός ότι πρωτίστως οι Συνθήκες της Λωζάνης του 1923 και των Παρισίων του 1947 καθορίζουν, επακριβώς και χωρίς κανένα ερμηνευτικό πρόβλημα, τα σύνορα, το έδαφος και την επ' αυτών κυριαρχία της Ελλάδας, δίχως ν' αφήνουν ίχνος «γκρίζας ζώνης» ιδίως στη θάλασσα, και δίχως να υπόκεινται, από την φύση τους, σε αναθεώρηση ή επικαιροποίηση. Γι' αυτό και το μόνο «ανοιχτό» ζήτημα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας είναι η οριοθέτηση της νησιωτικής υφαλοκρηπίδας.

A. Τα σύνορα και το έδαφος της Ελλάδας, υπό τ' ανωτέρω δεδομένα, είναι σύνορα και έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά κύριο λόγο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 2 και 3 και 21 παρ. 2 περ. α) και γ) της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ), των άρθρων 67 παρ. 2 και 77 παρ. 2 περ. δ) και παρ. 4 της Συνθήκης

* Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, 4/6/2018.

Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και της παρ. ΙΙΙ του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για την Μετανάστευση και το Άσυλο του 2008, όπως όλες οι διατάξεις αυτές έχουν ερμηνευθεί και εφαρμοσθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Β. Τις προαναφερόμενες ρυθμίσεις ως προς τα σύνορα και το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έρχεται να ενισχύσει η Ευρωπαϊκή νομοθεσία για το «Δίκτυο NATURA 2000», που αφορά τον επακριβή καθορισμό των εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης περιοχών με προστατευόμενα οικοσυστήματα. Ειδικότερα, οι επιπτώσεις της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας για το «Δίκτυο NATURA 2000» ως προς τον προσδιορισμό των συνόρων και του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση τον κατά το Ευρωπαϊκό και το Διεθνές Δίκαιο προσδιορισμό των συνόρων και του εδάφους της Ελλάδας, αναδεικνύουν τα εξής:

Ι. Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για το «Δίκτυο NATURA 2000».

Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για το «Δίκτυο NATURA 2000» στηρίζεται σε συγκεκριμένες Οδηγίες, οι οποίες στοχεύουν στην προστασία της βιοποικιλότητας εντός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Α. Οι σχετικές Οδηγίες

Για την ακρίβεια, η ως άνω Ευρωπαϊκή Νομοθεσία στηρίχθηκε στις εξής οδηγίες:

- 1.** Στην Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, η οποία θεσμοθετήθηκε με σκοπό την προστασία, την διατήρηση και την ρύθμιση της αναπαραγωγής όλων των ειδών πτηνών που ζουν, εκ φύσεως, σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών-μελών.
- 2.** Και στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, «Για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», η οποία θεσμοθετήθηκε με σκοπό να συμβάλλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο

ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών-μελών, εντός του οποίου εφαρμόζεται η Συνθήκη.

B. Η ενσωμάτωσή τους στην Ελληνική Έννομη Τάξη.

Οι προαναφερόμενες Οδηγίες έχουν ήδη ενσωματωθεί πλήρως στην Ελληνική Έννομη Τάξη ως ακολούθως:

1. Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ενσωματώθηκε με τις ακόλουθες ΚΥΑ:

α) ΚΥΑ 33318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98)
«Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».

β) ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11-4-08)
«Τροπο-ποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 1289) και των υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 992), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20^{ης} Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) ενσωματώθηκε με τις ακόλουθες ΥΑ και ΚΥΑ:

α) ΥΑ 414985/29-11-85 (ΦΕΚ Β' 757) «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας».

β) ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10 (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10)
«Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409//ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ.»

γ) ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012 (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης, «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ...» (Β'1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Για την διατήρηση των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ».

Γ. Η βάση των Οδηγιών σύσταση του Ευρωπαϊκού «Δικτύου NATURA 2000».

1. Το «Δίκτυο NATURA 2000», κατά το άρθρο 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών, που είναι σημαντικοί σ' ευρωπαϊκό επίπεδο. Κάθε κράτος-μέλος συμβάλλει στην σύσταση του εν λόγω δικτύου. Το «Δίκτυο NATURA 2000» αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

α) Πρώτον, από τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» («Special Protection Areas – SPA») για την Ορνιθοπανίδα, με τον τρόπο που ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «Για την διατήρηση των άγριων πτηνών», όπως ισχύει.

β) Και, δεύτερον, από τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» («Sites of Community Importance -SCI»), όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

2. Οι ΖΕΠ, μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα κράτη-μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο «Δίκτυο NATURA 2000». Σε ό,τι αφορά τους ΤΚΣ, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου

4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, κάθε κράτος-μέλος προτείνει «Εθνικό Κατάλογο Τύπων Κοινοτικής Σημασίας», με βάση συγκεκριμένα επιστημονικά κριτήρια. Στην συνέχεια, αποστέλλει στην Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Εθνικό Κατάλογο των περιοχών, μαζί με τους σχετικούς χάρτες, έτσι ώστε να διαμορφωθεί ο ενιαίος Ευρωπαϊκός κατάλογος με τους αντίστοιχους Ευρωπαϊκούς Χάρτες, που συναποτελούν το «Δίκτυο NATURA 2000» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

II. Η εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας για το «Δίκτυο NATURA 2000» από την Ελλάδα.

A. Η προεργασία.

Στην Ελλάδα, η δημιουργία του «Δικτύου NATURA 2000» ξεκίνησε το 1994, σύμφωνα με τις προδιαγραφές, τις απαιτήσεις και τα κριτήρια που καθορίζονται από τις ανωτέρω Οδηγίες. Το ΥΠΕΧΩΔΕ, το 1994, με ειδική Σύμβαση ανέθεσε στο Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας την επιστημονική ευθύνη για την εκπόνηση Μελετών αλλά και για το συντονισμό της καταγραφής των προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες πληρούν τα κριτήρια για την κατάταξη τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών της Οδηγίας 92/43/ΕΚ στην Χώρα μας.

1. Για τον σκοπό αυτό δραστηριοποιήθηκε μια πολυπληθής διεπιστημονική ομάδα, με τη συμμετοχή 100 Επιστημόνων διαφορετικών ειδικοτήτων. Η επιστημονική τεκμηρίωση έγινε στο πλαίσιο Ευρωπαϊκού Προγράμματος «LIFE» (1994-1996), με τίτλο «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)». Στον «Επιστημονικό Κατάλογο» εντάχθηκε το σύνολο σχεδόν των μέχρι τότε προστατευόμενων περιοχών, σ' εθνικό και διεθνές επίπεδο.

2. Με βάση τ' ανωτέρω αποτελέσματα το ΥΠΕΧΩΔΕ, από το 1996, απέστειλε, κατά φάσεις, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Εθνικό Κατάλογο των προτεινόμενων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας, περιλαμβανομένων και των ορίων τους. Η επιλογή των Προστατευόμενων Οικοτόπων, με απεικόνιση σε Χάρτες, προτάθηκε από την Χώρα μας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η τελική πρόταση έγινε από κοινή ομάδα εργασίας των πρώην Υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ και Γεωργίας, κατόπιν γνωμοδοτήσεων όλων των συναρμόδιων Υπουργείων.

B. Η αξιολόγηση.

Επισημαίνεται ότι, κατά την σχετική Ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι εθνικοί κατάλογοι αξιολογούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη, και ενσωματώνονται σε Ευρωπαϊκό Κατάλογο περιοχών του «Δικτύου NATURA 2000» με προβολή σε αντίστοιχους χάρτες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βασιζόμενη στους Εθνικούς Καταλόγους και στα συμπεράσματα της ευρωπαϊκής διαδικασίας των βιογεωγραφικών σεμιναρίων, καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη-μέλη, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία αυτή, οι προτεινόμενοι από τα κράτη-μέλη ΤΚΣ (SCI) χαρακτηρίζονται ως ΤΚΣ, με σχετική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, ο πρώτος κατάλογος των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ), που περιελάμβανε 239 περιοχές, οριστικοποιήθηκε και δημοσιεύθηκε στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το 2006, με την Απόφαση της Επιτροπής της 19^{ης} Ιουλίου «Σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας για την μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή» (2006/613/ΕΚ) (Official Journal of the European Union, L 259, 21 September 2006).

2. Τα αρχεία για την εξέλιξη των Μελετών, των Κοινοτικών Οδηγιών, των Καταλόγων και των Χαρτών και των Νόμων, που προσδιορίζουν τις περιοχές με τα απολύτως προστατευόμενα οικοσυστήματα, βρίσκονται στην Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας (Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ)).

Γ. Το ισχύον status της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας ως προς το «Δίκτυο NATURA 2000».

Οι ΤΚΣ υπόκεινται στις διατάξεις προστασίας του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

1. Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των ΤΚΣ, τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)» («Special Areas of Conservation -SAC»), το αργότερο μέσα σε μια εξαετία, και να καθορίσουν τις προτεραιότητες για την διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση των τύπων οικοτόπων και ειδών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος εντός αυτών. Οι ΕΖΔ υπόκεινται στις προστατευτικές διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1, 2, 3 και 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η Ελλάδα με το ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31-3-2011), χαρακτήρισε τους 239 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας ως «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης» («ΕΖΔ»).
2. Οι περιοχές προστασίας του Ευρωπαϊκού «Δικτύου NATURA 2000» όλων των κρατών-μελών είναι αναρτημένες σε Κεντρικό Ευρωπαϊκό Αποθετήριο.
 - α) Κατά συνέπεια, όλες οι πληροφορίες, τα περιγραφικά δεδομένα, οι χάρτες και τα γεωγραφικά αρχεία των περιοχών του Ευρωπαϊκού «Δικτύου NATURA 2000» είναι αναρτημένα στο Κεντρικό Αποθετήριο Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάθε

φορά που ένα κράτος-μέλος τροποποιεί το Εθνικό «Δίκτυο NATURA 2000», υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα νέα δεδομένα, ήτοι την εθνική βάση δεδομένων, γεωγραφικά αρχεία, και κατάλογο τροποποιήσεων, τα οποία βρίσκονται στο Κεντρικό Ευρωπαϊκό Αποθετήριο Δεδομένων.

β) Το Ελληνικό «Δίκτυο NATURA 2000» περιλαμβάνει τις προστατευόμενες περιοχές της Χώρας, και συγκεκριμένα:

β1) Τους 10 Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση RAMSAR.

β2) Τους Εθνικούς Δρυμούς.

β3) Τα Εθνικά Πάρκα.

β4) Το Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και το Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου.

β5) Τα Καταφύγια Άγριας Ζωής.

β6) Τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης.

β7) Καθώς και άλλες περιοχές ειδικής αναφοράς και προστασίας.

3. Το «Δίκτυο NATURA 2000» είναι ανοικτό για την συμπλήρωσή του και την επέκτασή του.

α) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη, κατά την διαδικασία των βιογεωγραφικών σεμιναρίων, στοχεύει στην ενίσχυση και στον εμπλουτισμό του Ευρωπαϊκού Δικτύου. Τα τελευταία έτη, έχει τεθεί ως στόχος η αύξηση του αριθμού και της επιφάνειας κάλυψης των περιοχών του «Δικτύου NATURA 2000» στην θάλασσα. Και για τον σκοπό αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει οργανώσει έναν αριθμό θαλάσσιων βιογεωγραφικών σεμιναρίων.

β) Η Ελλάδα είχε ως εκκρεμότητα την συμπλήρωση του «Δικτύου NATURA 2000» στην θάλασσα. Στο πλαίσιο αυτό, η τελευταία εθνική υποβολή των στοιχείων για το «Δίκτυο NATURA 2000» πραγματοποιήθηκε στις 2/3/2018. Σε αυτή την υποβολή έχουν κατατεθεί τα στοιχεία, από την αναθεώρηση και επικαιροποίηση του Εθνικού Καταλόγου του Δικτύου, με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 50473/2017 (ΦΕΚ 4432/Β/2017), και οι περιοχές πλέον ανέρχονται σε 446, περιλαμβάνουν δε ένα αξιόλογο τμήμα θαλάσσιας έκτασης, ώστε να αντιμετωπισθεί και η ανωτέρω εκκρεμότητα.

γ) Ειδικότερα, η έκταση που το νέο «Δίκτυο NATURA» καλύπτει έχει τις εξής καταγραφές:

γ1) Χερσαία έκταση: 36.187,98 km².

γ2) Θαλάσσια έκταση: 22.585,18 km².

4. Τα όρια και οι πληροφορίες για το «Δίκτυο NATURA 2000» είναι προσβάσιμα σε κάθε ενδιαφερόμενο.

α) Για την εύληπτη παρουσίαση του «Δικτύου NATURA 2000», ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος λειτουργεί και ενημερώνει έναν χάρτη, το «NATURA 2000 MapViewer». Στον χάρτη αυτόν μπορεί ο χρήστης ν' αναζητήσει, εκτός από τα όρια των περιοχών του «Δικτύου NATURA 2000», περιγραφικά στοιχεία και πληροφορίες με την μορφή Τυποποιημένου Εντύπου Δεδομένων.

β) Τ' ανωτέρω στοιχεία και δεδομένα είναι διαθέσιμα τόσο από την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, όσο και από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων, το οποίο έχει διαχρονικά στηρίζει, στα θέματα του «Δικτύου NATURA 2000», την ανωτέρω υπηρεσία και παραμένει διαθέσιμο, ώστε να παρέχει στην Πολιτεία επιστημονικές πληροφορίες και δεδομένα, όπου απαιτηθεί.

γ) Είναι αυτονόητο ότι τόσο η καταγραφή, η τεκμηρίωση και η ανάδειξη όσο και η ευθύνη για την προστασία των Περιοχών (όπως αποτυπώνονται στους σχετικούς Χάρτες) του «Δικτύου NATURA 2000» διαμορφώνει ένα διπλό Status, ήτοι διαμορφώνει, ταυτόχρονα, ένα Εθνικό Κεκτημένο για κάθε Χώρα και ένα Ευρωπαϊκό Κεκτημένο για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δ. Η εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου του «Δικτύου NATURA 2000» και στην Ελληνική Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).

Το θεσμικό πλαίσιο της προαναφερόμενης Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ως προς το «Δίκτυο NATURA 2000» και τ' αντίστοιχα δικαιώματα για κάθε κράτος-μέλος -συνεπώς και για την Ελλάδα- ιδίως ως προς τους οικοτόπους του βυθού (δηλ. τους υφάλους) και ως προς τους υποθαλάσσιους σχηματισμούς που δημιουργούνται από εκπομπές αερίων, εφαρμόζονται και ισχύουν και πέραν των χωρικών υδάτων τους, ήτοι τόσο στην υφαλοκρηπίδα τους όσο και στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη τους (ΑΟΖ). Α fortiori δε, κάθε κράτος-μέλος, έχει όχι μόνο δικαίωμα αλλά και υποχρέωση λήψης των προβλεπόμενων από το θεσμικό αυτό πλαίσιο μέτρων προστασίας κατά την άσκηση των ad hoc κυριαρχικών του δικαιωμάτων.

1. Τούτο -δηλαδή, το δίπολο δικαίωμα και υποχρέωση- έχει επισημάνει εμφατικώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο κείμενο (Μαΐου 2007) με τον τίτλο «Κατευθυντήριες οδηγίες για την εγκαθίδρυση του δικτύου Natura 2000 στον θαλάσσιο οικοσύστημα» (“Guidelines for the establishment of the Natura 2000 network in the marine environment”), όπου αναφέρονται τα εξής (βλ. σελ.18): *«Σε σχέση με την εκμετάλλευση και τη διατήρηση των φυσικών πόρων, η γνώμη της Επιτροπής είναι ότι η αναγνώριση από ένα παράκτιο κράτος αποκλειστικών δικαιωμάτων σε θαλάσσια ζώνη φέρνει όχι μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Αποκλειστικό δικαίωμα εκμετάλλευσης φυσικών*

πόρων συνεπάγεται ανάλογη υποχρέωση για τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Επομένως, το κοινοτικό δίκαιο σε σχέση με τη διατήρηση των φυσικών πόρων ισχύει σε όλες τις θαλάσσιες περιοχές όπου τα κράτη μέλη ασκούν τα δικαιώματά αυτά. Τούτο αφορά τις ακόλουθες θαλάσσιες περιοχές: [...] Την αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) ή/και σε άλλες περιοχές όπου τα κράτη μέλη ασκούν ισοδύναμα κυριαρχικά δικαιώματα (αλιευτικές ζώνες προστασίας, ζώνες προστασίας του περιβάλλοντος ...». Θα πρέπει να επισημανθεί συναφώς, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήδη από το 1999 με σχετική ανακοίνωσή της («Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Η διαχείριση της αλιείας και η διατήρηση της φύσης στο θαλάσσιο περιβάλλον / COM/99/0363 τελικό»), εξέφρασε την ακόλουθη άποψη για την χωρική εφαρμογή της οδηγίας περί Οικοτόπων επί των θαλασσιών υδάτων: «5.2.2.Βάσει της οδηγίας περί οικοτόπων, τα κράτη μέλη πρέπει να ορίσουν ειδικές περιοχές διατήρησης για την επίτευξη ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου με την ονομασία Natura 2000. Πρέπει να λάβουν κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή της επιδείνωσης της κατάστασης των φυσικών οικοτόπων ή των οικοτόπων των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος καθώς και οποιαδήποτε παρεμβολή με τα είδη για τα οποία έχουν οριστεί ειδικές περιοχές διατήρησης. Οι διατάξεις της οδηγίας περί οικοτόπων εφαρμόζονται αυτομάτως στους θαλάσσιους οικοτόπους και στα θαλάσσια είδη που βρίσκονται σε χωρικά ύδατα (12 μίλια κατ' ανώτατο όριο). Εντούτοις, εάν ένα κράτος μέλος ασκεί τα κυρίαρχα δικαιώματά του σε αποκλειστική οικονομική ζώνη των 200 ναυτικών μιλίων (επί παραδείγματι, για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας για εξέδρα άντλησης πετρελαίου), θεωρεί, ως εκ τούτου, τον εαυτό του αρμόδιο να θέσει σε εφαρμογή εθνικούς νόμους στην περιοχή αυτή και, κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί στην περίπτωση αυτή ότι η οδηγία περί οικοτόπων έχει επίσης εφαρμογή, δεδομένου ότι η κοινοτική νομοθεσία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εθνικής

νομοθεσίας». Στην συνέχεια, το ίδιο έτος, την ερμηνεία αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την χωρική εφαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ υιοθέτησε και το High Court του Ηνωμένου Βασιλείου (Queen's Bench Division), στην υπόθεση «The Queen v. The Secretary of State For Trade and Industry ex Parte Greenpeace Limited» (case: CO/1336/1999 της 5.11.1999), με την ακόλουθη διατύπωση: «Η οδηγία περί οικοτόπων [92/43/ΕΟΚ] εφαρμόζεται επί της υφαλοκρηπίδας του Ηνωμένου Βασιλείου και επί των υπερκείμενων υδάτων μέχρι του ορίου των 200 ν.μ. από την ακτογραμμή». [Η ανωτέρω διατύπωση που επέλεξε το High Court για να περιγράψει την ΑΟΖ (:«επί των υπερκείμενων υδάτων μέχρι του ορίου των 200 ν.μ. από την ακτογραμμή») οφείλεται στο γεγονός ότι στην επίμαχη περιοχή, όπου ανέκυψε το ζήτημα της εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, δεν είχε οριοθετηθεί ΑΟΖ η Μεγάλη Βρετανία].

- 2.** Τελικώς, η ανωτέρω ερμηνεία αναφορικά με την χωρική εφαρμογή της οδηγίας περί οικοτόπων, έχει υιοθετηθεί και από το ΔΕΕ. Ειδικότερα:
 - α)** Η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-6/04, «Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου», έκρινε ότι: *«Συναφώς, όπως η Γενική Εισαγγελέας παρατήρησε ορθώς στα σημεία 131 και 132 των προτάσεών της, δεν αμφισβητείται μεταξύ των διαδίκων ότι το Ηνωμένο Βασίλειο ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και επί της υφαλοκρηπίδας ούτε ότι η Οδηγία περί οικοτόπων εφαρμόζεται στο μέτρο αυτό πέραν των χωρικών υδάτων των κρατών-μελών»* (βλ. σκ. 117).
 - β)** Ο Γενικός Εισαγγελέας στις προτάσεις του, της 14.9.2006, στην υπόθεση C-111/05 «Aktiebolaget NN v. Skatteverket», και στην παρ. 93 σημειώνει ότι: *«Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το κοινοτικό δίκαιο, και εν προκειμένω η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έχει εφαρμογή στην Αποκλειστική Οικονομική*

Ζώνη και στην υφαλοκρηπίδα ενός κράτους-μέλους, όταν τούτο ασκεί εκεί κυριαρχικά δικαιώματα. Εξ αυτού συνήγαγε ότι το κράτος αυτό παρέβη τις υποχρεώσεις του όταν δεν θέσπισε τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή των απαιτήσεων της εν λόγω Οδηγίας».

Επίλογος

Συμπερασματικώς, τα κατά τ' ανωτέρω στοιχεία ως προς τις περιοχές που περιλαμβάνονται στο «Δίκτυο NATURA 2000» αποδεικνύουν ότι οι περιοχές αυτές -συμπεριλαμβανομένων των κάθε είδους νησίδων και βραχονησίδων, δίχως να έχει οιαδήποτε νομική σημασία το ποια είναι η έκτασή τους και, a fortiori, το αν κατοικούνται ή όχι -βρίσκονται εντός των συνόρων της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

A. Κατά συνέπεια, οι κάθε μορφής «διεκδικήσεις», που κατά καιρούς και κατά το δοκούν εγείρει η Τουρκία, είναι αβάσιμες και αυθαίρετες. Συνακόλουθα δε βρίσκονται σ' ευθεία αντίθεση με το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Το πόσο δεδομένη είναι η επί των ανωτέρω πραγματικών και θεσμικών δεδομένων στάση των κατά περίπτωση αρμόδιων Ευρωπαϊκών Θεσμών προκύπτει και από το ότι οι Θεσμοί αυτοί έχουν αγνοήσει τις, επίσης αβάσιμες και αυθαίρετες, «ενστάσεις», που η Τουρκία τους έχει απευθύνει, από το 1998 ως σήμερα.

B. Κατά τούτο, λοιπόν, το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Κεκτημένο προστίθενται στο Διεθνές Δίκαιο -κυρίως δε, όπως προαναφέρθηκε, στις Συνθήκες της Λωζάνης του 1923 και των Παρισίων του 1947- για να καταστεί σαφές αφενός ότι τα σύνορα και το έδαφος της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ουδόλως μπορούν ν' αμφισβητηθούν, καθ' οιονδήποτε τρόπο. Και, αφετέρου, ότι, επιπλέον και συνακόλουθα, δεν υπάρχουν «γκρίζες ζώνες» στο Αιγαίο.